

Valvira

Sosiaali- ja terveysalan
lupa- ja valvontavirasto

Puõzzi vuõiggâdvueõõ

Koltansaame

Puõzzi vuõiggâdvueõđ

Juâkksast Lää'ddjânmest põõššinalla jälsteei persoonâst lij vuõiggâdvueõtt vuäžžad šiõgg tiõrvâsvuõđda puõccihâaid. Puõzzi ooumažäärv, väimmjuurd da privatvueõđ fe'rttje ci'sttjed. Tiõrvâsvuõttkääzzkõõzzid fe'rttai u'vded õõu'tää'sseld nu'tt, što oumid jeät pijju jee'res ärvsa staattu'sse, ââ'jj, tiõrvâsvuõttvue'jj, lää'mesvueõđ le'be jälstempäi'k vuâđain.

Vääžnmõs pääi'k:

- ✓ Puõzji â'lgg hâiddad õhttsažfi'ttjõõzzâst suin. Dâhttar fe'rttai maainstet puõccja suu panntiõrvâsvuõđâst, hâiddvaajtõsmâai'nai da tõõi mie'ldd puõ'tti čârrhâaitai diõtt nu'tt, što puõcci fi'ttai, mââ'st lij kõõččmõš.
- ✓ Puõccja fe'rttai i'lmmed äi'ğğ, kuä'ss son peäss hoiddu. Jõs äi'ğğ mottai, muttâz mäi'nn da ođđ äi'ğğ fe'rttai i'lmmed puõccja miâlggâd ääi'jbeä'lnn.
- ✓ Puõcci vuäitt tiõttum rää'jtõõzzin va'lljeed hâiddpääi'kes. Va'lljeemfrijjuõtt veiddan ee'jjest 2014.
- ✓ Puõccjest lij vuõiggâdvuõtt vuei'nned puõcciteâđeez. Ķiõldlažvuâđđan vuäitt lee'd, što teâđai lookmõõžžâst vuäitt šõddâd tuõttõs vaarr puõzji tiõrvâsvuõ'tte le'be hoiddu le'be keän-ne jee'res vuõiggâdvuõ'tte.
- ✓ Puõcciteâđ liâ čârroummin peittast ââ'nnem vuâlaž teâđ. Teâđaid ij vuäžž u'vded ni keä'zz, ij ni roodnairuâđid, jõs puõcci ij uu'd tõõz miâsttmõõžž.
- ✓ Hoiddu obbžurr vuäitt tuejjeed mušt'tõõzz hâiddpääi'k tiõrvâsvuõđhuõlâst va'stteei jââ'dteeja le'be kuâddõõttmõõžž vu'vddvaaldšemp'ra'vlee'nn'ja le'be Sosiaal- da tiõrvâsvuõtt-vuu'd lââ'pp- da vuâppâmp'ra'vlee'nn'ja (Valvira).
- ✓ Tiõrvâsvuõđhuõl tuâimmjemjuâkksin fe'rttai lee'd puõccia'sšooomaž, koon vuä'pstõõzzid le'be vuä'ppõõzzid puõcci vuäitt raukkâd, te'l ko son lij obbžurr hâiddmõ'sše le'be oummunalla âânnmõ'sše.
- ✓ Puõccipoo'mhest vuäitt ooccâd ko'rvvõõz Puõcciaâsktõskõõskõõzzâst.

25

26

Ķirte´mes h idd

Pu ccjest lij vu igg advu tt pi ss d Ķirraļ hoiddu s orgab, taarb e´mmen pei´vvr  tt mpu ccjen. Ķirte´mes hoiddu li  ſi ttuum j anm s i´g gk  sk. Hospitaal le´be ti rv svu ttk  sk  zz sp sialpu ccihoiddu pi ssm ſ ouddl stt d httar le´be p  ´nnd httar vu l tt  zz.

Vu  đti rv svu ttthu l j anm s i´g gk  sk:

- Ti rv svu ttk  sk ´sse  lgg vu    ad arggpeei´v ve´r g ai´g gen te´lfon httvu đ s rgg.
- H  id tarbb  lgg  rvvt  ll d m  im  zz st ku lmad peei´v, ko pu cci lij v lddam  httvu đ, ij-ga h  id taarb le kku vu ittam  rvvt  ll d ju´n s ittam poodd te´lfoon st. H  id taarb vu itt  rvvt  ll d ſe jee´res ti rv svu đhu l  mmatperson ko d httar.
- H idd  lgg ri ſſ d koolm mannu se´st h  id taarb  rvvt  llm     st. Nj  ´lm ti rv svu đhu ´lle  lgg pi ss d koolm mannu se´st, le ´ſa te´l ko vu đđan lij n kam vu đđuum m i´nn, h  id vu itt c  jj d j anm s n kuuđ mannu ke   a.

Sp sialpu ccih  id j anm s i´g gk  sk:

- H  id taarb  rvvt  llm ſ  lgg  ´l gged koolm ne ´ttel se´st vu l tt  zz vu    m     st. H  id tarbb  rvvt  l t vu l tt  zz vu đain le´be l  ´sstu´tk kumuuz in.  rvvt  llm     st ou´dde pu  tti v    nai l  ´sstu´tk kumuuz  le´be sp siald httar  rvvt  llm ſ  lgg tuejjeed koolm mannu se´st vu l tt  zz vu    m     st.

- Håidd da vuá´pstõs ålgg á´lgged kuud mannu se´st håaid taarb tuõttmõõžžâst.
- Päärnai da nuõri miõltiõrvâsvuõttkääzzkõõzzin håiddtarbb ålgg ärvvtõõllâd kuud neá´ttel se´st vuõlittõõzz vuá´žžmõõžžâst. Vualla 23-åkskai miõltiõrvâsvuõttpro´blee´mivui´m muõkkšõõvvi á´lgge piæssâd hoiddu koolm neá´ttel se´st håiddtaarb tuõttmõõžžâst.

Håiddpäi´kk va´lljumuš kiirte´mes håaidast

Tiõrvâsvuõdhuõll-lää´jj mie´ldd puõcci vuäitt jiõčč va´lljeed håiddpäi´kkes tiõttum rää´jtõõzzin.

- Puõcci vuäitt va´lljeed, koon jiijjâs kää´ddes le´be koo´ddi õhttsažtuâimmjemvuud tiõrvâsvuõttpäi´kest son haa´lad vuá´žžad håaid. Puõcci fe´rttai i´lmmted ää´ššest ke´rjllânji änn´jõž tiõrvâsvuõttpäikkkses da jiijjâs va´lljuum tiõrvâsvuõttpäikka. Hoiddu peäss va´lljuum tiõrvâsvuõttpäikka mãaimõõžžâst koolm neá´ttel kee´jjest i´lmmtõõžžâst. Ođđ va´lljumuužž vuäitt tuejjeed emansa pirree´jj kee´jjest.
- Jõs person jäälast põõššinalla le´be kuu´kkab ääi´j dommkää´ddes åålgbeá´lnn, su´st lij vuõiggâdvuõtt vuá´žžad jiijjâs kää´ddest tuejjuum håiddplaan mie´lddssaž håaid jålstempäi´kkkää´ddes tiõrvâsvuõttkõõskõõžžâst.
- Spesialpuõccihåaid u´vddi hospitaal vuäitt va´lljeed õhttsažtuâjast vuõlteei dâhttrin nåkam takaiva´stteemvuudâst, ko´st puõžzi kâ´dd åârr. Lää´ddjännmest liâ vitt universitetthospitaali pirr tuejjuum spesialpuõccihåaid takaiva´stteemvu´vded.
- Ee´jjest 2014 ää´ljeel puõccjest lij vuõiggâdvuõtt va´lljeed Lää´ddjännmest håaid, koon tiõrvâsvuõttpäi´kest son haa´lad le´be puõccihåaid juâkksest. Håiddpäi´kk ålgg va´lljeed nu´tt, što tõt vuäitt va´stteed tõid taarbid, koid puõžzi håidd ouddlâstt.

Puõccia´šškee´rji da teãđai ouddmõš

Puõccia´šškee´rjid â´lgge piijjad pââjas puk puõ33i kõõvmie´rrumuuzž da hããid beã´lñn vããžnai teãđ, hãiddtu´mmstõõgg, da saaggstõõllmõõžž, koid puõ33i da suu roodnairuãđivui´m læt jeãllum.

Puoccest lij vuõiggãdvuõtt lookkãd jiijjãs puõccia´šškee´rjid da vuãžžad vuõigeed tõ´st áarrai vãã´jjid. Dãhttar vuãtt ke´lided vuõiggãdvuõđ te´l, jõs su´st lij vuãđđuum mãi´nn, što teãđai vuãinnmõš vuãi´tci pä´rtteed puõ33i tiõrvãsvuõđvue´jj. Mudoi puõccia´šškee´rj liã peittast âã´nnem vuãlaž da, tõiđ teãđaid ij vuãžž u´vded çãroummid, ij ni roodnairuãđid, teãđai ouddmõ´šše âlgg lee´d pâi puõ33i ke´rjjlaž låã´pp. Mokkstõssãn liã tiõttum jee´rab læã´jjest šiõttuum vue´jj.

Hãiddpããi´kest jeãrrsin ko puõ33i hoiddu vuãssõõđjin ij leãkku vuõiggãdvuõtt lookkãd puõccia´šškee´rjid. Tiõrvãsvuõđhuõl vuãppãmvẽ´rğğnee´kkin lij vuõiggãdvuõtt vuãžžad puõccia´šškee´rjid âãnnmõ´šše, hã´t mãka kuãddõõttmõõžž çiołggeem diõtt.

Õhttsažfi'ttjõs da jiõččmie'rreemvuõiggâdvueõtt

Hâiddrâ'tkkumuužž â'lõgje tuejjeed õhttsažfi'ttjõzzâst puõ33jin. Tõt ouddlâstt, što dâhttar oudd puõccja fi'ttjemnalla teâðaid suu panntiõrvâsvuõðâst, hâiddvaajtõsmâi'nain, hâaid vaikkdõõzzin da hoiddu kuõskki riiskin.

Jõs puõcci keâlddâât mõi'n-ne hâaidast le'be hâidduaimest, te'l fe'rttai kiččlõõttâd nu'tt, što joudd suappâd jee'res hâidvue'jjest, koon puõcci meâstt. Puõccjest ij leäkku vuõiggâdvueõtt vuäžžad mõiõn täättas haa'leem hâaid. Puõccjest lij vuõiggâdvueõtt keâlddõõttâd hâaidast, hâ't tõt vuäitt viikkâd suu prâppumu'sše.

Jõs puõcci ij tiõrvâsvuõttvue'jjes diõtt vuei't tu'mmjed hâaidast, te'l dâhttar kiččlâât ouddâl vääžnai hâiddu'mmstõõgg tuejju-muužž čiolggeed puõ33i täätt saaggstõõlee'l lää'jjlaž võboršee'kkîn, roodnairuâðin le'be â'lddruâðin. Jõs tä'st peäggum ruâð liâ jee'resmiõllsa suu hâaidast, dâhttar tuejjad hâiddu'mmstõõgg tõn mie'ldd, koon son keäčč, što tõt lij puõccja pue'rmõs.

Jõs puõcci lij tuejjääm hâidtdäätt, tõt âlggjää'kkted, hâ't roodnairuâð liâ jee'res miõlâst. Dâhttar saaggstââll roodnairuâðivui'm puõ33i vue'jjest da hâaidast, te'l ko puõcci ij leäkku tõn keâlddam.

Kirraļž šõddmõõžžin, hâ't mâka pää'rtain, dâhttar reâmm tuâimid puõ33i jiõgg peälstem diõtt, hâ't puõ33i täätt le'be roodnairuâði miâsttmõõžž jeät põsttu le'be kiõrggnuku čiolggeed. Puõccja ij vuäžž u'vded nâkam hâaid, kââ'tt lij vuâstta suu hâidtdäätt.

Jõs vue'llâkksaž puõcci ââ'jjes da šõddâmtäâ'zses vuâðain pâstt tu'mmjed hâaidast, suu vuâinalm vää'ldet lokku. Tännallšem vue'jjest dâhttar ij vuäžž mainsted puõcciteâðaid puârssid le'be puõ33i lää'jjlaž võboršekka, te'l ko puõcci keâldd tõn.

Puõz3i šoddâmää'zz ärvvtâall tiõrvâsvuõđhuõl ämmatperson. Jõs vue'llâkksaž ij pââ'st tu'mmjed hââidast, suu âlgg hâiddad õhttsažfi'ttjõõzzâst peâmmjin. Peâmmai ij vuei't ke'ldded vue'llâkksa hââid, koon son taarbaš.

Hâidd jie'llem loppäai'jest

Ko puõz3i panntiõrvâsvuõ'tte ij leäkku teänab pue'reem hâidd, su'nne uu'det vuâđđhââid da suu oudldõõzzid hiâlpeet pukin nõkam vuäittmõõžži mie'ldd âarrai kuânstin. Ođđ tu'tkõkumuužžid jeät teänab tuejjuku, leâ'sa puõcci hââidat nu'tt, što suu loppjie'llem šlaaj le'õči vuäittmõõžži mie'ldd šiõgg.

Dâhttar vuäitt tuejjeed puõz3i hââidast da suu jie'llem loppäai'jest tu'mmstõõgg, te'l ko suu puârrnem ou'dde ij leäkku teänab tuejjeed ni mii. Tu'mmstõõgg mie'ldd puõz3i jeät teänab jeälltuku, jõs suu šâđđam tuâimmjumuš âarast da vuõijññjõs jâskk (nu'tt sarnnum DNR-tu'mmstõk, engglõskio'lle do not resuscitate –tu'mmstõk). DNR-tu'mmstõõgg täävtõssân lij veä'ltted lââ'zzte'men puõz3i muõkksõõvmmõõžžid jeälltem- le'be jee'res viõkktuâimivui'm vue'jjest, te'l ko tuâimmtuâi jâ teänab kuu'kked vä'žžlõs vuâđđpanntiõrvâsvuõđi diõtt puõz3i jie'llem.

Tu'mmstõk tuejjeet oudtu'mmjee'l, da tu'mmstõõgg tuejjääm dâhttar peejj pââjas ää'sš pirr jeälllum tu'mmstõõggid puõccia'sškerjja. Tu'mmstõõggâst âlgg saaggstõõllâd puõz3jin, jõs suu tiõrvâsvuõttvue'kk tõn soovaš, da su'st fe'rttai saaggstõõllâd še roodnairuâdivui'm, te'l ko puõcci ij tõn kee'ld. Jõs puõz3i tiõrvâsvuõttvue'kk ij soovaš saaggstõõllmõõžž, ää'sšest saaggstõõllât roodnairuâdivui'm da saaggstõõllmõõžžid pijjât pââjas puõccia'sškerjja. Mââimõõzzâst dâhttar tu'mmai puõz3i taalkâstiõđlaž hââidast tõn mie'ldd, mä'htt son keäčč, što tõt lij puõccja pue'rmõs.

Obbžurr hâidmõ'sše le'be oummunalla âânmõ'sše

Dâhttri da hâidpersonkâ'âdd õõlgtumuš lij va'steed puõžzi da puõžzi miâsttmõõžžin suu roodnairuâđ kõõččmõõžžid da čiolgeed aa'sšid nu'tt, što kõõčči fi'ttai vasttõõžžid. Pro'blee'mid cõõggeet pue'rmõsân kõõjje'e'l da maainstee'l.

Jõs puõcci le'be roodnairuâđ to'bdde nu'tt, što hâidd le'be oummunalla âânmõš lij leâmmaž pannvuõiggâdvuõđmie'lddšaž, pannâä'sšmie'lddlaž le'be hoiddu ij leäkku piâssâm mie'rräi'jest, âânmõõžžâst liâ lää'jjest meä'rtum kuânst:

● Ke'rrjlaž mušt'tõs hâidpâikka

Hâidpâikka tuejjuum mušt'tõs lij tääu'jben pue'rmõs kuânstt vuâžžad čiolgtõs hâaidast tobddum pannâä'sšmie'lddvuõ-đâst. Mušt'tõs čuä'jtet hâidpâi'ĩ tiõrvâsvuõttuõl va'stteei jâä'đteeja. Mâttmin hâidpâi'ĩkin liâ mušt'tõõžž diõtt vaalmâš blaanj, leä'sa mušt'tõõžž vuäitt tuejjeed friijnallšeld.

Jâä'đteei âlgg čiolggeed ä'sš tuâjjlaivui'm da u'vdded mušt'tõõžž da ke'rrjlaž čiolgtõõžž tuejjeja mie'rräi'j se'st. Vasttõõžžâst âlgg pue'tted õlmma, stõ mõõnnallšem tuâimid mušt'tõs vuäitt viikkâd.

Jõs mušt'tõ'sse vuõžžum vasttõs ij leäkku nåkam, što tõt le'čči ää'sšmie'lddšaž, ää'sšest vuäitt tuejjeed kuâddõõttmõõžž vu'vddvaaldšemp'ra'vlee'nn'ja le'be Valvira beälla. Puõccia'sšoumaž veä'kkad taarbše'mmen mušt'tõõžž le'be kuâddõõttmõõžž raajmõõžžâst.

● Kuâddõõttmõš vu´vddvaaldšempıra´vlee´nn´ja le´be Valvira beälla

Kuâddõõttmõõžž vuäitt tuejjeed, hã´t ij ni le´čči tuejjääm mušt´tõõzz hãidpãikka. Kuâddõõttmõš tuejjeet Valvira beälla te´l, jõs kã´ddem vue´lññ lij kã´ddmõš tõ´st, što lij šõddãm hãiddamvãã´kķ, koon ķee´jjest lij šõddãm puõcci jãämm´mõš le´be tuõttšõs da põõšši lammšõõvmmõš. Jee´res šõddmõõžžin kuâddõõttmõš tuejjeet vu´vddvaaldšempıra´vlee´nn´ja.

Taarbše´mmen vu´vddvaaldšempıra´vlee´nn´ja da Valvira se´rdde kuâddõõttmõõžž tõn ve´rgġnekka, ķeã´zz tõt kooll, da i´lmmte äã´ššest kuâddõõttmõõžž tuejjeja.

Kuâddõõttmõõžž vie´kķin ij vuei´t mu´tted dãhttar tuejjeem hãiddu´mmstõõġġ, ij-ga tõn vie´kķin vuãžž ko´rvvõõzz možãt šõddãm hãiddamvãã´jjest.

● Puõcci- da taalkãspãã´mh ko´rvvumuš

Puõccipoo´mhest vuäitt ooccãd ko´rvvõõzz Puõcciaãsktõs-kõõskõõzzãst. Pukid tiõrvãsvuõđ- da puõccihããid õhttvuõđãst primeãrum pann-nallšem šõddmõõžžid jeãt ko´rvvuku, te´l ko´rvveet tã´lķ tõid personpoo´mhid, kook tiuddee puõccipãã´mhlãã´jj mie´lddsãž oudldõõžžid.

Talkkãz beã´lññ šõddãm teãđate´mes häittvaikkõõžžin vuäitt ooccãd ko´rvvõõzz Taalkãspãã´mhããsktõs poolist.

**Puõ33i vuõiggádvuõđid
kuõskki ää'sš liä jm. puõ'tti
lää'jin:**

Lää'ddjânnam vuáđđlää'kk (731/1999)

*Lää'kk puõ33i staattuu'zzâst da
vuõiggádvuõđin (785/1992)*

Tiõrvâsvuõđhuõll-lää'kk (1326/2010)

Meertiõrvâsvuõttlää'kk (66/1972)

Spesialpuõccihâiddlää'kk (1062/1989)

Miõltiõrvâsvuõttlää'kk (1116/1990)

Puõccipää'mhlää'kk (585/1986)

**Kuáđdõõttmõõžž tuejjeed
ke'rijlânji
vu'vddvaaldšempravlee'nn'ja
le'be Valvira
registõõllâmkontra:**

**Saujj-Lää'ddjânnam
vu'vddvaaldšempravlee'nn'ja**

Hämeenlinna vä'lddtuáimpäi'kk
PČ 150, 13101 Hämeenlinna

He'Issen tuáimpäi'kk
PČ 110, 00521 He'Issen

Kouvola tuáimpäi'kk
PČ 301, 45101 Kouvola

• Te'lfonkuvddlõs **020 636 1040**

**Nuõrti-Lää'ddjânnam
vu'vddvaaldšempravlee'nn'ja**

Mikkeli vä'lddtuáimpäi'kk
PČ 50, 50101 Mikkeli

• Te'lfonkuvddlõs **020 636 1030**

**Viõstâr- da Sii'sk-Lää'ddjânnam
vu'vddvaaldšempravlee'nn'ja**

Vaasa vä'lddtuáimpäi'kk
PČ 200, 65101 Vaasa

Tampere tuáimpäi'kk
PČ 272, 33101 Tampere

Jyväskylä tuáimpäi'kk
PČ 41, 40101 Jyväskylä

• Te'lfonkuvddlõs **020 636 1060**

**Sää'mjânnam
vu'vddvaaldšempravlee'nn'ja**

PČ 8002, 96101 Ruá'vnjargg

• Te'lfonkuvddlõs **020 636 1010**

**Lå'ddke'rdem-Lää'ddjânnam
vu'vddvaaldšempravlee'nn'ja**

PČ 22, 20801 Turku

• Te'lfonkuvddlõs **020 636 1050**

**Tå'vv-Lää'ddjânnam
vu'vddvaaldšempravlee'nn'ja**

PČ 293, 90101 Oulu

• Te'lfonkuvddlõs **020 636 1020**

**Sosiaal- da tiõrvâsvuõttvuú'd
lää'pp- da vuáppâmpravlee'nn'ja,
Valvira**

PČ 210, 00531 He'Issen

• Te'lfonkuvddlõs **0295 209 111**

Valvira

Sosiaali- ja terveysalan
lupa- ja valvontavirasto

Valvira

Sosiaal- ja terveysalan
lupa- ja valvontavirasto

Pöytäkirja, 00531 Helsinki

Puhelin: 0295 209 111

Sähköposti: kirjaamo@valvira.fi

www.valvira.fi